

მლის კურთხევაც დღეს არის დანიშნული.

ასეთი მოკლე ისტორია ნაძალადევის თეატრისა.

გ. გ. საფაროვ-აბაშიძის დღესასწაული

სიმართლე უნდა ვთქვა, არ მგონია, ამ პატრიკლემულ მსახიობ ქალის იუბილე ასე ბრწყინვალედ მოეწეობოდა თელავში. ეტყობა უსაქმურობას შეეფიცა, საქმის უნარიც გვეკონია და თუ ამ საქმეს სათავეში ქალი ჩაუდგა, ყოველთვის სასურველად დაგვარავინდება ხოლმე.

სწორედ ქ-ნი მარია **მ. კანდელია-კისა** უნდა ვუბნობოდეთ, რომ 22 იანვარს თელავის საკრებულოში გამართული მ. საფაროვ-აბაშიძის საიუბილეო წარმოდგენა ასე კარგად მოეწეო.

საზოგადოებრივ ბლომად დაესწრო 9 საათზე ახალდაფარა და სცენაზე გამოჩნდა მ. საფაროვ-აბაშიძის დიდი სურათი, რომელსაც გარშემო მომღერალი ქალაქი ვუნდი იდგა საზოგადოება ფეხზე ადგომით და ტაშის ცემით მიეგება.

მომღერალთა მეორე კახურ გრძელი მრავალ-ეპიზოდით შეხვდა. შემდეგ ვ. პატარაშვილი სცენიდან წაიკითხა საფაროვ-აბაშიძის ბიოგრაფია, რასაც წინასიტყვაობა უძღოდა და ბოლოს უსურვა ამ პირველ კახელ მსახიობ ქალს დღევანდელი მრავალეპიზოდი. ხორბი ხელმოკრედ შესარულა მრავალ ეპიზოდს.

საკონცერტო განყოფილებაში მომღერალთა გუნდმა რამდენიმე სიმღერა სთქვა. მერე წარმოადგინეს ვ. გუნთის 3 მოქ. კომედია ზვის გაყვარება, ვისი შედეგად მონაწილეობას იღებდნენ. 6. გოგოლაძისა, ე. შიუკაშვილისა, თავ. ი. ვახვახიშვილის, ნ. ლუდუშაშვილის, ი. კახაბიძის, თ. ვ. ქაქუაძის, კ. ონიკაშვილის და სხვანი.

პიესამ მეტად მშვეობრად ჩაიარა, მისამაშებელი ყველანი კარგად მოზადებულნიყვნენ და როდენიც გაეზვიანებინათ, საერთოდ ყველა მოქმედებაში ანაზმობი დატული იყო და საზოგადოებასაც მოეწონა.

წარმოდგენის შემდეგ ცეკვა გაიმართა, რომელიც პირველ საათამდე გაგრძელდა. ამ საღამოს წმინდა შემოსავალი (80 მანეთამდე იქნება) იუბილარს ექცევა.

დავიწყებული.

წაიკლიო უფთოდან
ფოთის საზოგადოებრივი ცხოვრება კვლავ ნაბიჯით მიმდინარეობს. ერთგულ-კულტურულ მხრივ ეს ქალაქი საქართველოს სხვა დაბა-ქალაქებზე დაბლა სდგას. აქ არ არის ის კულტურული დაწესებულებანი, რომელთა არსებობაც ხალხის ფართო მასში ადრეულ მოთხოვნილებად დაეკმაყოფილებდეს.

უფროსად ყოველსა თეატრის უქონლობაზე მივუძღვით ფოთის საზოგადოების ყურადღებას. ნაქრავებ სახლებში წარმოდგენების დადგმა მეტად აფერხებს სათეატრო საქმეების წინსვლას. საჭიროა, ქალაქის თვითმართველობა ან კერძო პირები შეუდგნენ თეატრის აგების თანადროებს. ფოთში არც მსახიობთა მუდმივი დასი არსებობს.

ამ ორი თვის წინად შესდგა სცენის მოყვარეთა წრე, რომელმაც მხოლოდ ორი თუ სამი ბიესის დადგმა მოასწორო. უკანასკნელად დადგმა „პარიზის ღარიბ-ღატაკი“ და მას შემდეგ თვეზე მეტია აღარაფერი წარმოდგენილია. აქ ლექციებსაც მალან ნაკლებად ითხოვდნენ.

მუშების რიცხვი (ნავსადგურის, შავიქვის გადამტვირთავი, სახრახვე ქარხნებისა, ნოკრების და სხვ.) საერთოდ ხუთასს აღემატება და არაერთი ფაქტორია მათი მდგომარეობის, როგორც გონებრივის, ისე ეკონომიკურის გაუმჯობესების შესახებ.

დირექტორს სამოქალაქო სასწავლებლის ინსპექტორთან ჰქონია ძველთა რაოდენობის შესახებ და რომ სამაგვირო უზღას, არც ერთს მისი სასწავლებელში გამოვლილ მოწაფეს არ იღებს.

მოკლეობის ასრულებაც ასეთი უნდა...

სხენებული გინაზის მოწაფეთა ცხოვრება მეტად გულშემაზრავ სურათს წარმოადგენს: დედინაცვლური განწყობილება სამშობლო ენასა და ისტორიასთან, ლოთობა, ცემტყება, ჩხუბი და ათასი დავიდანარსი სული რუსულად ქუჭუჭუტებში მერე ხელრიანად მიანც? ამავე უმსგავსო მოვლენას ეხედვით ქალთა გინაზის მისწავლელებში.

ქართველობის დამახასიათებელი თვისება უჩვეულობა-წამბამელობა ფოთის საზოგადოებასაც ემჩნევა და ეკრძოდ ბ. ნ. ნიკოლაძეს, რომლის თაოსნობითაც დაარსდა ადგილობრივი კლასიკური გინაზია. რაკი ხარჯს ეწეოდა ქალაქის თვითმმართველობა, განა არ შეეძლო ქუთაისს ან ტფილისში არსებულ ქართული გინაზიების მსგავსი გინაზია მიანც დაერსებინა? ეს ხომ ცოტად თუ ბევრად შესაფერია და სასარგებლო იქნებოდა ადგილობრივ ქართველობისათვის. წ. კ. საზოგადოების ადგილობრივი განყოფილება მხოლოდ საღამოების გამართვით მსახურავს თავის საზოგადოებას ახარებს. ჯერ-ჯერობით ვერც სამკითხველო გაუხსნია, ვერც წიგნთ-საცემი და ვერც საკვირაო სკოლა; ერთად ერთი საკულტურო დაწესებულება, რომლის მიზანსაც ხალხის ფართო მასის გათვითცობიერება შეადგენს, სახალხო წიგნთ-საცემ-სამკითხველოა. ეს სამკითხველო დიდი ხანი არ არის რაც გახსნეს და დღეს საშუალო განვითარების ინტელექტის ასე თუ ისე დააკმაყოფილებს. სხენებულ საქითხველოში ქართული წიგნები ნაკლებად მოიპოვება. არც ყველა ქართული ჟურნალ-გაზეთებიცაა გამოწერილი (მაგ. „ბათ. გაზ.“). წარსული წლის განმავლობაში სამხურის „პროზორნი“ მოდიოდა, თუმცა მის ერთი მკითხველიც არ ჰყავდა. აგრედვე იწერენ ისეთს რუსულ გაზეთებსაც, რომელთაც აქ გასავალი არა აქვს (სოციალდემოკრატული, ვესტნიკი, ვესტნიკი და გაზეთი). სამკითხველოს მესვეურთა ყურადღებას მივაქცევ—რაც შეიძლება დაამატარან ქართულ წიგნების შექმნა და ამით ხალხს თვითცობიერების საშუალება მისცენ.

გორის აპ-პარტი
ამ ბოლო დროს გორში ძალიან გაგრძელდა ყალიბი და სხვა გადაადგილებების ავადმყოფობანი, რასაც ჯეროვანი ყურადღება მიაქცია გორის ქალაქის თვითმმართველობამაც. ჯერ ისევ 16 იანვარს მოხდა თვითმმართველობის თაოსნობითი კრება, რომელზედაც მიწვეულნი იყვნენ: ხმოსნები, ადგილობრივი სკოლების უფროსები, ექიმები და სხვანი. კრებაზე გადასწავლეს, თუ რა ზომები უნდა მიიღონ გავრცელებულ სენის წინააღმდეგ. 18 იანვარს მოხდა განსაკუთრებითი სხდომა გორის რწმუნებულებისა. ქალაქის მთავრობამ პაპალექსიმ მოხსენება წარუდგინა ყალათმის წინააღმდეგ საჭირო ზომების მიღების თაობაზე. კრებამ გადაწყვიტა იმ ქალაქის ფართის გარდა, რომელიც ეხლა ჰყავს, მოიწვიონ კიდევ ერთი ექიმი და ორი სხვა ფერმოსი; გადასდოს სენთან საბრძოლოველი 680 მანეთი ფულად და 200 მანეთი წამალი ჯერ-ჯერობით. სხდომის დადგენილება მეორედ დღესვე სხდომაში მოიყვანეს. ამ სენთან ბრძოლას მეტის-მეტად ხელს უშლის ხალხის შეუფერხებლობა, ხალხის რწმენით ყალიბი, წიფთა და სხვა ამ გვარი აუღრმავებდა „ბატონების“ ბრალი და ექიმის მიყვანა არ შეიძლება. კარგი იქნებოდა, თუ აღგილობრივი სახალხო უნივერსიტეტის სექცია გამართავდა ლექციებს და აუხსნიდა ხალხს ამ გვარი რწმენის მავნებლობას. ისევე შეუძლიათ ადგილობრივ მღვდლებსაც და მოვალენიც არიან, რადგანაც ეს რწმენა ეწინააღმდეგება ქრისტიანობრივ სწავლასაც. ამ ვამად ქალაქის ექიმ-და ფერმოსების ხელში 22 ავადმყოფთა ყალიბიანი და ესენიც სულ ინტელიგენციის ბავშვებია, ხალხი კი მძალავს თავის ავადმყოფ ბავშვებს და ექიმებს არ უჩვენებს.

20 იანვარს მოხდა გორის ხმოსანთა პირველი მორიგი კრება. კრებაზე, სხვათა შორის, გადაწყდა სუბსიდიად მიეცეს 600 მანეთი ფულად,

200 მანეთის წამალი და საავადმყოფოს არსებულ ინვენტარს იმ კერძო საავადმყოფოს, რომელიც გორში უნდა გაიხსნას ამ მოკლე ხანში. სამაგვიროდ საავადმყოფო უთმობს ორს უფსო საწოლს გორის დარბაზის ავადმყოფებს და ერთი ექიმი ამ საავადმყოფოს უნდა ასრულებდეს ქალაქის სანიტარ-ექიმის მოვალეობასაც. გორში ისე საქირაო საავადმყოფო, რომ ქალაქს შეუძლიან მეტი დახმარებაც გაუწიოს.

უნდა აღენიშნოთ ერთი სასიამოვნო მოვლენა: გორელის როგორც დაქვედრებული ხალხის გადგენილება ხალხის საზოგადო საქმეებისადმი, ქალაქის რწმუნებულთა ყოველ კრებას აუთარებელი ხალხი ესწრება. ამ დღებში ხილდნ მრავალნი გადავარდა ატენელი გლეხი სანდრო ფუხაშვილი და თავი დაიხრჩო. მიზეზი გამოუკვებელია.

სააქალაქო სკოლების დარსობის ისტორია რუსეთში და ჩვენში.
(დასასრული)
თი როგორა მხსნა და მაშინდელი მთავრობა ამ დამოკიდებულების გაწყვეტას: „რადგან სამაზრო სკოლიდან მხოლოდ ასში ერთი მიღის უნდადღეს სასწავლებელში, ამიტომ საქირაო, მოწაფეები დამთავრებულ კონდას იღებდნენ სამაზრო სკოლებში და გადასდეს სამაზრო სკოლებიდან უნდა მოესპობათ.“

თი რა მოსაზრებით აუკრძალეს სამაზრო სკოლებიდან გადასვლა საგუბერნიო სკოლებში. აქ უფრო სხვა მიზეზი იყო და სხვა სამაზრებანი. რადგანაც სამაზრო სკოლებს დამთავრებული სკოლის ხასიათი მიეცო, ამიტომ საქირაო გახდა სამაზრო სკოლების კურსის გადღება. ეხლა სკოლებმა უფრო გარკვეული ხასიათი მიიღეს. დანალი სკოლები განსაკუთრებით დახარული იყო გლეხებისთვის, სამაზრო სკოლებში მოვაკრეთა შეიღებისთვის და გინაზიები კი—განსაკუთრებით თავდაზნაურთა შეიღებისთვის. ამ დროს შედარებით სხვა წლებთან სწავლის ხასიათი უფრო გაათკეცებული იყო, ყველას სწავლობდა სწავლა. ქართველი თავდაზნაურთა ძალიან დაეწევა სწავლა-აღზრდას, თუმცა ეს სწავლა მათთვის გაუგებარ ენაზე ხდებოდა, სწავლის გაგრძელება არ შეიძლებოდა. ამიტომაც იყო რომ მშობლები არ ქმაცოფოდებდნენ სამაზრო სკოლით და დიდი მომზადების შემდეგ გადა-

სა და რამდენისთვის უთქვამთ უარი უადგილობის გამო.

წელი.	ზოგადოებრივი სკოლაში მიღების.	სკოლის გაზრდად.	სკოლის გაზრდად.
1882	1915	1411	504
1888	2339	1696	643
1893	3259	2413	846
1898	4772	3402	1307
1903	6905	4890	2015
1908	7050	5267	1983

პირველი იანვარი 1911 წელს ყველა 80 საქალაქო სკოლაში უსწავლია 16,022 მოწვეული. უნდა ვიგულისხმობთ, რომ რამდენიმე ათას შეგირდისთვის სკოლის კარები დახურული იქნებოდა. **დ. ბურჭულაძე.**

აი პართალი!
(ბ. დგოთელის წერილის გამო).
„სახალხო გაზეთის“ № 503-ში გაგრძელება ბ. დგოთელის წერილისა—„თიანეთის მახარა“. ამ მეორე წერილის შინაარსს შეადგენს თუშების ცხოვრება. მე არც მწერალი ვარ, არც მესხალისება წერა. მაგრამ ძალიან-უნებურად უნდა ამოვიღო ხმა, რადგან ხსენებული წერილი თუშების ცხოვრების უტოლნარობის მტერი არა არის რა. წერილი სასევა შეცდომებით. ეს მით უმეტეს არის მუშუყნარებელი, რომ—როგორც სწავლის უნახავს ალგანი, უსაუბრნი თუშებთან, უმოგზაურნი მისი თუშეთშიც... ორიოდ სტრიქონს შემიღებ. ბ. დგოთელი სწერს: „თუშები ოციზე მეტი 1200 კომლია და... ორ ჯგუფად განიყოფიან. ერთ ჯგუფს და სამამასხლოსს შეადგენს წრე თუშები... და შემოალვანში სცხოვრობენ. მეორე ჯგუფს შეადგენს ჩამო თუშები... და ქვემო-ალვანში სცხოვრობენ.“

ამ პატარა ამონაწერში რამდენიმე შეცდომაა. მე შევებები მხოლოდ უმთავრესს. მთელი თუშეთი უნდა შესდგებოდეს არა ნაკლებ 1400 კომლისაგან. მართალია, დღეს ალვანს ორიად უწოდებენ—ზემო და ქვემო-ალვანს. შარშანდღამის ზემო და ქვემო-ალვანს მიჯნა არც-იქი ჰქონდა; ხოლო ეხლა და გაუტარეს დროებითი კვალი. უფრო ეს სახელები შემოდებულია აღმინისტრაციისაგან ამ ოცი წლის წინად, ეს ცნობა მხოლოდ იმით მოგვაყვას, რომ მკითხველმა უფრო ნათლად დაინახოს ბ. დგოთელის შეცდომები და ქვემო-ალვანს დაეკვირვებინა ცნობა. ზემო-ალვანში—ავტორის აზრით,—მართლ წრე თუშები ცხოვრობენ. ეს მართალი არ არის. ალვანის ამ ნაწილში წრეებთან ერთად მოსახლეობენ აგრედვე პირიქითი თუშები—გარდასისა და დართლის საზოგადოებისა.

მთელი ალვანი მთელ თუშეთს ეკუთვნის. ხოლო წრე თუშები ყველანი ალვანში ბინადრობენ; და მთაში ცხოვრებაზე ხელი აიღეს; რაც შეეხება მთის თუშებს, ესენი, უმეტეს ნაწილად, ისევ მთაში ცხოვრობენ და მათი მკერდ ნაწილი მოსახლეობს ორივე ადგილს—მთაში და შარშიც. როგორც სწავს, პირველად ალვანში დასახლებულან წრე თუშები; შემდეგ მათ მოკვებდებიან სხვა თუშებიც და დაუქვემთა ალვანს ნაწილი, დღეს ზემო-ალვანს წოდებული.

აგრედვე სცდება ავტორი, როდესაც ამბობს—ქვემო-ალვანში ჩამოვიტოვებოდა. ალვანის ამ ნაწილში ცხოვრობს ორი თემის ხალხი—ჩამო და გომეწარი. თუშები „ორ ჯგუფად დაიყოფიან“—გვესწავლის ავტორი. სწორედ ამ „ჯგუფების“ დამარხვითი მისი შეცდომაა. რა არის ჯგუფი ამ შემთხვევაში? ეტნოგრაფიული ტერმინია, თუ ისტორიული სახელი, ამ გეოგრაფიული? არც ერთი, არც მეორე, არც მესამე... უნდა მოვახსენო ბ. დგოთელს, რომ ჩვენი მთელი თუშებიან თემებიდან მთელი თუშეთი ატარებს ოთხი თემის სახელს: წრე, გომეწარი, ჩამო და პირიქითობა. აი ამ ნიდავზე რომ დამდგარიყავ ავტორი, მაშინ ადვილად გამოარკვევდა, რომელი თემის ხალხი სად მოსახლეობს ალვანში. ამ რიგად ზემო-ალვანში მოსახლეობს წრე თემის მთელი თუშობა და ნაწილი პირიქითის თუშობისა. ქვემო-ალვანში ცხოვრობს ნაწილი გომეწარ-ჩამოთ თემისა. ზემო-ალვანსა და წრე თუშების შესახებ ცნობებს ავტორი ამყარებს ერთად „გადმოცემებზე“ ამ ზეპირ-გარდმოცემას ნათქვამია: ვითამც დაღესტნიდან (საიდან?) ლილიოები (დღევანდელი წრე თუშები) გადმოურეკიათ ჩამოებს და დაუსახლებიათ ზემო-ალვანში.

სად გამოჩნა მანამ დგოთელმა ეს ზღაპრული „გარდმოცემა“—სწორედ ვასაოცარი. ეს ამოღენა ხანია რაც მე და რამდენიმე ჩვენებური

სახალხო გაზეთის მიხედვით არის ის, რომ ეს დასრულებული ტიპის სკოლები ვერ იყო და დაყენებული შესაფერად. მეორე არა ნაკლები მიზეზი იყო ის, რომ მაშინდელი მასსა მსაქრობდა არა ხარაზებს და დურგლებს არამედ იმას, რომ იგი გაენთავისუფლებინათ კრუმორაწმუნებისაგან. საქირაო იყო შექმდების დავიარად ფართო მასს მთელი განათლება.

სანამ საქალაქო ტიპის სკოლის პროგრამას გამოაკვეყნებდნენ ამ დროს რუსეთში იყო 420 სამაზრო სკოლა. ამ საერთო ჯამში შედიოდა 18 სამაზრო სკოლა, რომელიც იყო მთელ კავკასიაში. ამათ შორის 5 სამაზრო სკოლა იყო ჩრდილო-კავკასიაში და 13 იყო აღმოსავლეთ კავკასიაში. 1872 წლის დებულების სკოლა იქნა გახსნილი ტფილისში სამსწავლებლო ინსტიტუტთან. პირველ ათ წელიწადს, ე. ი. 1883 წლამდე სამაზრო სკოლები საქალაქო სკოლებად გადააკეთეს, ამას გარდა ამ წელიწადს გაიხსნა საქალაქო სასწავლებლები შემდეგ ადგილას: ტფილისში, თელავში, ოსურეთში, სიღნაღში, ქუთაისში და სხვა კავკასიის ადგილებში. სულ ამ წელიწადს გაიხსნა 10 საქალაქო სკოლა. საქალაქო სკოლების რიცხვი თანდათანობით იზრდებოდა. ბევრ ადგილს სამკლასიანი და ორ კლასიანი სასწავლებლები ოთხ კლასიანად გადააკეთეს. შემდეგი ცხრილი გვიჩვენებს თანდათანობით ზრდას საქალაქო სკოლისას კავკასიაში.*

წელი. რიცხვი სახალხო სკოლების. 1882 — 27, 1888 31, 1893 36, 1903 — 63, 1908 73, 1910 80. კავკასიაში სკოლების ზრდასთან ერთად იზრდებოდა მთხვენების რიცხვიც; მთხვენების დაქვეყნებისა ჯერ-ჯერობით ისევე ძველებურად ცულ მდგომარეობაშია ყავნებული. საქალაქო სკოლები ვერ აკმაყოფილებენ მთელ მთხვენებებს, რისთვისაც საქირაო მუდამ წრეს გაიხსნას რამდენიმე სასწავლებელი. შემდეგი ცხრილი გვიჩვენებს თუ რამდენი განუცხადებია სურვილი სასწავლებელში შესვლი-

*) სტატისტიკური ცნობები მაქს. ადგილური ზაგაივის მოხსენებდან.

სა და რამდენისთვის უთქვამთ უარი უადგილობის გამო.

ბოლოს კარის-კაცმა ერთს სახე-
ლი წამოიძახა. ამ დარბაზში ხალხ-
ში თავი ვერ შეიკავა, ცნობისმოყვა-
რე თვალები კარს მიაპყრო. შემო-
ვიდა მხარბევიანი ჩამჯდარი, სუფ-
თად გაბარსული ჯენტლმენი. ჯენტ-
ლმენის მაღალი შუბლი აქვს, ცო-
ტა განიერი პირი და ენერჯის მაჩ-
ვენებელი ნიკაბი. ეს იმ კაცის გა-
რეგობაა, ვისაც თავის შეკავება
ყოველთვის შეუძლიან. მაგრამ მისი
თვალეები სიძლიერესა მხოლოდს.
ჯენტლმენი ცეც-მორგან შესტერა.
ნაღიძურ სწორად ამის პატივსაცემ-
ად არის გამართული. პარისისა და
ლონდონში. კორესპონდენტები მო-
სვენებამ არ აძლევდნენ შესტერას,
მაგრამ მან გამოუცხადა, მარტო-
მარტო უნდა გამოეცხადებინა გა-
მართულ ნაღიძურ ვილაპარაკებ ლონ-
დონში.

საღიძურე პირველად მეფის საღი-
გრძელთა დღისა თავმჯდომარე ლინ-
ჩმა. ჩვენთან, — სთქვა ლინჩმა, — არამც
თუ რუსების მტერი არა ვართ, რუ-
სის ხალხის გენიას, რომელმაც შე-
ქმნა ტოლსტოი (ტაშის ცემა) და
ტურგენევი, დიდად პატივსაცემია.
კარგად ვიცით, რომ იმ რუსეთსა,
რომელიც ტოლსტოისა და ტურგენ-
ევის პატივსაცემია, სრულიად
არა მსურს სპარსეთის დამონება. არა
გესურს ინგლის-რუსეთის შეჯიბრ-
ების გახსნა, მაგრამ, დაე, ნუ ახუნ-
დება იგი უხელოდ დაღვე დაბად-
ებულ სპარსეთსა დამოუკიდებლო-
ბის წარმეგვარე. ჯენტლმენებო,
მეფის საღიგრძელთა დღისა.

მეფის საღიგრძელთა ყველაზე და-
ლია. ტომას ბარკლიმ, პარლამენტის
წევრად ნაშრომმა, და საერთაშორისო
სამართლის საუკეთესო მკვლევარად
დალია საღიგრძელთა ჩრდილოეთ
ამერიკის შტატების პრეზიდენტისა.
ბარკლის უმასხუხა მორგან შესტერმა.
იგი ცხვირის ლაპარაკობს, ამერიკე-
ლობა ეტყობა კილოზე. ლაპარაკის
დროს ჰელავს.

მოლაპარაკე აღნიშნავს, გულმოყო-
სვლელად და მიუღივლიად ვილა-
პარაკობს. ჩემის თავისა არავის
მოგახსენებთ, აქ მხოლოდ სპარსე-
თის ხალხის დამცველად გამოვალ,
იმ ხალხისა, რომელსაც თავში სწო-
რად იმ დროს ჩასცხეს, როდესაც
თავისუფლებისათვის იმსჯელებდნენ.
შესტერმა უბოძა რა პასი დაუხვდა
ფინანსებისა, 1911 წლის მისი, მი-
სლის დროს. ყველაზე მეტაშობა,
არც-დარცა იყო. რასაკვირველია,
ვისთვისაც ხელსაყრელი იყო ესა,
ე. ი. გუბერნატორი, მინისტრებიც
კი წინააღმდეგნი იყვნენ რეფორმე-
ბისა. შესტერი დიდი უფლება მიუ-
ღია მეჯლისისაგან და რეფორმის
შესტერმა. მესხეთ დიფუა უტო-
ლობა პროტესტები და ხმაც კი გა-
ვარცხელეს, რუსეთს ჩრდილოეთ სპა-
რსეთის დაპყრობის აპირებდა. ყვე-
ლა ამან საქმე ორის თვით შეაფერ-
ხა. შესტერი მეჯლისის დამცემი-
ბია, ბელადებთან დადებულ ხელ-
შეკრულებებს გაუუქმებდა. შემდეგ
შესტერმა გვიამბო, რანაირად განა-
ცხადა პროტესტი რუსეთთან ურთი-
მერის უფროსად მაიორის სტო-
ქის დანიშვნის გამო. მე მსურდა
სტოქის დარტყვა, რადგანაც იგი
ყანადრების რეფორმატორი იყო,
მაგრამ რუსეთის მთავრობამ არ და-
მალა, მას შემდეგ ნათლად გამოი-
რკვა რუსეთის განზრახვა: იგი თავის
დღეში არ დასთანხმდებოდა სავი-
ნანსო რეფორმას, მხოლოდ საბაზს
ცხებდა ჩემს განსაღივნიად. ჩქარა
საბაზი იზარუნა და შესტერმა და-
წერილებით გვიამბო უმასის მისი ქო-
ნების კომპიუსაციის ისტორია, რამაც
რუსეთის ულტიმატუმი გამოიწვია
და რუსის ჯარი სპარსეთს შეიყვანა.
ბოლოს შესტერმა სთქვა: ყველაფე-
რი ეს ან იმას მხოლოდ, რომ რუ-
სეთსა და ინგლისს შეგნებულად არა
მსურთ სპარსეთის აღორძინება, ან
და სისტემატურად ატყუებდნენ მათ
საღიგრძელთა აგენტებს. შესტერ-
მა აღნიშნა ტრადიციისა, რომელიც
ბორკილს ამსხვრევდა და ახა-
ლი ხუნდები გაუქმდეს. ევროპეულთა
ასეთმა საქციელმა, რასაკვირველია,
მთელი ქვეყნის მაშინდანი ადულ-
ევი. მაშინდანიებმა ესელება კარგად
შეიგნეს, რანაირად ასრულებდნენ ქო-
ნისებები ერთაშორის დამოკიდე-
ბულებში ათ მცენებასა, — დაათვა
მორგან შესტერმა.

შესტერის დახვედრამ ბევრი მო-
მხრე დაუყარა სამინისტროში წა-
რმოებულ სპარსეთის პოლიტიკას.
ლონდონის გაზეთების მიწინავე
წერილები, რომელნიც სპარსეთში
წარმოებულ პოლიტიკას უწონებენ

რუსეთსა და ინგლისს, საზოგადო-
ებრივი აზრი კი არ არის, არამედ
ფინანსისტებისა. აი, ვახსენებ პა-
რლამენტს და ვნახავთ, რომ მთავრო-
ბას ძალიან უსიამოვნო შეკითხვებს
წარუდგენენ.

ჩინეთის რევოლუცია

მუკდენი. ანდუნისა და ფინქუან-
ზენის მხრით მომავალ რევოლუცი-
ონერების რიცხვი 1500-მდე აღის.
რევოლუციონერებს ხუნხუებიც
უერთდებიან. კვანტუნში ხუნხუე-
ბი, რომელთაც ბუენი მეთაუ-
რობს, გაიჯოუს შემოერთებენ.
რევოლუციონერებმა საღვ. გი-
პინთან ზარბაზნები დასდეს და ქა-
ლაქსა და გაიბინს სროლა დაუწყეს.
ქალაქს ცეცხლი წაეკიდა.
გენერალ ლანთან ურთიერთობის
გამო დააპატიმრეს და ჩამოახრჩეს
მეორე ბრავიების 23 აფიცერი.

ციციკარი. გუბერნატორის თანა-
მდებლის ამხრულებელმა ბრძანება
გასცა, ორი ბატალიონი ტყვიის
მფრქვევლებით ქაილას წაედგო.
მუდენი. ჯაიარსუნს გუბერნა-
ტორმა მოახსენა, შეუძლებელია
თქვენი ბრძანების ასრულება, სასტი-
კად ვერ მოვეყვართ რევოლუცი-
ონერებს. რადგანაც ხალხი ძალიან
აუღივრებელია.

ქაილარი. ჩინეთის 180 ჯარის-კაცს
მონაგობებმა იარაღი აპყარეს და
ციციკარს ჰკლანდა.

რუსეთის წარმომადგენლებმა გა-
მოსცეს ბრძანება, ჩინეთის ჯარის-
კაცებს იარაღი აპყარეთ, თუ ჩვენს
გზებზე წახავდათ.

პეიკინი. რესპუბლიკელითა და მთა-
ვრობის შორის უთანხმოება ჩამო-
ვარდა იმ უფლებათა გამო, რაც უნ-
და მიენიჭოს იმპერატორს გადადგო-
მის შემდეგ. რესპუბლიკელები მო-
ითხოვენ უუქველ ვადადგომას. კერ-
ძო საკუთრება იმპერატორის ოჯახს
შეენახება. რესპუბლიკელები მო-
ითხოვენ მთავრობის ცენტრის ნან-
კინში გადატანას და მისაღობარ-
კებლადაც იუანშიკის იმპერატორს.
თინძინში, რუსეთის კონსულისა,
სადაც ალბად ყუმბარებს აკეთებ-
დნენ, აფეთქება მოხდა. ოთხი კაცი
დაშავდა და ერთი ბავშვი დაიღუპა.

ჩიუე. გუბერნატორის ხუცესი მუ-
სიკითა და ზეიმით დახვდნენ. შან-
ჰაიდან ათასი ჯარისკაცი მოვიდა.
პეიკინი. ექვსი უგერნატორი, მი-
სივე თხოვნით, სასახულიდან დაი-
თხოვეს. მის მაგიერად ქუნუნინი დაი-
წესეს, პეიკინს ახლო ყუმბარა აფეთ-
ქდა და მიმავალი ჩინელი მოკლა.

მუდენი. საიდუმლოდ მოვიდა
იუანშიკის აგენტი, მან ჯანცზოლი-
ნი უნდა დაერწმუნოს, რომ ბრძო-
ლაზე ხელი აიღოს.

იბალია-ტსაქალთის რევიზია

მოკა. იტალიის ნაღმოსანმა გერე-
ნადიერმა 21 იანვარს ბრიტანის
გემი „რუნი“ დაიჭირა და შიპს-სა-
ილითათა თათვის წამლის ქარხანა
დაწვინა. აფეთქებამ ბევრი ხალხი
იმსხვრელა.

— საფრანგეთის სპარლამენტაშო-
რისა გუგუშო ოსმალეთისა და იტალი-
ელების ჯგუფს მიპარა, ერთად შე-
ვიმუშაოთ ზვის პირობანიო.

დეკემბერი

პარიზი. სენატი. პირობა განა-
ცხადა, საფრანგეთ-გერმანიის 1909
წელს დადებულ შეთანხმება კმა-
როდა და სკირო არ იყო გერმა-
ნიისთვის კომპენსაციის მიზნითგელი
მეორე ხელშეკრულების დადებამ.
1911 წლის ხელშეკრულებას ხმას
ვერ მივცემ, თუმცა მთავრობას ვენ-
დაობი.

სტამბოლი. გალიჩინთან ყანდარ-
მებსა და ბულგართა ბრძობა შეტა-
კება მოუხდათ. დაქრლ-დაბოცილი
ბევრია. ბრძოლა კაზანოვშია.

ქრისტიანია. რამდენიმე მინისტრი
სამსახურიდან გადადგა.

ბელფასტი. ჩერჩილმა განაცხადა,
ჰომბრული იმპერიის ინტერესებს არ
ეწინააღმდეგება. საიმპერია და
ავღილოზობი საკითხებს სხვა და სხვა
პარლამენტში გააჩვენებ. მთავრობის
პროკეტი იმპერიის პარლამენტის
ტერიორის შემსუბუქება. თუ უსა-
მართლო იქნება კანონი, მეფეს შე-
უძლიან არ დაამტკიცოს. უზრუნ-
ველყოფილია აგრედვე სარწმუნოე-
ბათა თავისუფლება. სამხედრო მმარ-
თველობა იმპერიის ხელში იქნება.
ირლანდიელების წარმომადგენელთა
რიცხვი იმპერიის პარლამენტში შე-
მცირდება. კრებამ მშვიდობიანად
ჩაიარა, თუ მხედველობაში არ მივი-
ღებთ სუფრატისტების უწესრიგო-
ბას.

ბერლინი. ამას წინაღ ჩამოსულ
ინგლისის სამხედრო მინისტრი ჰოლ-
დენის აქ ყოფნას ვახუთები საპოლი-
ტიკო მნიშვნელობას აძლევენ. ფინა-
ნისიტაა წრებში ლაპარაკობენ,
ინგლისი და გერმანია ჩქარა შეთან-
ხმდებიან აფრიკეთის ახალშენების
თაბაზება.

მადრიდი. წყალიდობამ რამდენ-
იმე კაცი დაღრიო. 15 თასი მუშა
უსაქმოდ არის. აღიდებულმა მდინა-
რებმა სოფლები და ნახაე-ნათესი
წაუტყა, მეფე და მინისტრ-პრეზი-
დენტი სევილიას წაიციდნენ. ისევ დი-
დი წვიმა.

ბერლინი. რეისტაგი. სდომის
დარბაზი და ტრიბუნები ხალხით
სავსეა, უნდა აირჩიონ პრეზი-
დენტი. ცენტრის პარტიის კანდი-
დატმა პრინცმა შანმა—185 ხმა
მიიღო, ბებელმა—110, ნაციონალ-
ლობერლობა კაროლუტმა—88, ნაციო-
ნალ-ლიბერლობა პააშუმ და სოციალ-
დემოკრატმა ჰეინე—თითო ხმა. კე-
ნერის ყრის დროს შანმა 186 ხმა მი-
იღო, ბებელმა—114 და კაროლუტმა
85. ხელმოკრედ კენეს ყრის დროს
შანმა 196 ხმა მიიღო, ბებელმა 175.
პრეზიდენტად აირჩიეს შანმა. პირ-
ველ ციციკ-თავმჯდომარედ სოციალ-
დემოკრატ შეიღებანჯი აირჩიეს,
მეორედ ბააშუ. კონსტიტუციის თა-
ნახმად ოთხი კვირის შემდეგ არჩევნე-
ბი განმეორდება.

ლონდონი. ადელი ტელეგრაფ-
ი იუწყება, ვარეშე საქმეთა მინი-
სტრი პოლდენი ბერლინს წაიდა
უნივერსიტეტების საქმის გასაცნო-
ბადა.

ჩერჩილი ექსპრესის ვაგონში რო
ჯდებოდა, სუფრატისტამ სახეში
მწვანე დროშა დაჭრა, დროშას
ეწერა: „სუფრატისტებისთვის რე-
ფერენდუმს არ არის.“ ჩერჩილმა წა-
მოიძახა: ქალს ხელს ნუ ახლებთო.

რუსეთი

პეტერბურგი. რედაქტორის
ელკის, რომელსაც ცენ. ტოლმაჩე-
ვი კილის წამებას აბრლებდა, ხუთი
თვის საპატიმრო მიუსჯეს.
პეტერბურგი. გენერალ-ფელდ-
მარშალის მილიტერის დასავლავე-
ბაზე დასასრებლად დანიშნულნი
აინან დეპუტატები სამხედრო სა-
მინისტროს, საგენერალო შტაბისა,
ნიკოლოზის სამხედრო აკადემიის,
ალექსანდრეს-სამხედრო-იურიდიულ
აკადემიის და 121 პუნუნის ქვეითა
განსვენებულის სახელობის პოლიცი-
საგან.

წერილი რედ. მიმართ

22 ამ თვის ქ. შ. წ. ე. გ. ს. სა-
მტრედის განყოფილებასთან არსე-
ბულმა წარმოდგენების მმართველმა
სეკციამ გამართა ქალბატონ მარია
სავაროვა-აპაშის პატივსაცემლად
წარმოდგენა, რომლის შემოსავლი-
დან გადასწყვიტა 30 მ. და 20 ქ.
გადასცეს მთავრობის იუმბილარს. გა-
ხსნებთ რა 29 მ. და 95 ქ. (25 ქ.
ფულის გამოსავლენში დიხარჯა)
გთხოვთ დანიშნულებისამებრ გადა-
სცეთ.*

პატივისცემით სეკციის თავმჯდო-
მარე ექ. რ. ნანეიშვილი.

ბ. რედაქტორი.
თქვენი პატივცემული ვახუთის
488 ნომერში მოთავსებული იყო
კრება ქ. გორიდან, ვითომ ვინმე
ნიკა სოფლიდან ჩამოტანილ სანოვა-
გეს ტფილისში გასაცემად წაღების
ნებას არ აძლევდეს, რის გულისითვი-
საცის ვინმე ნიკა იღვს ხილზე და
არაის ატარებდეს. ნება მიბოძეთ,
მე, როგორც გორის ბაზრის მეთვალ-
ყურემ გაუწყობ, რომ შობის
წინა დღეებში ერთმა ქორდელმა
გლხმა გიორგი ივანეს ძე ხაჩიძემ
ჩამოიტანა გორის სასწორზე ორი
ყუთი და რამდენიმე ტომარა დაბო-
ცილი ქათამი და ინდოლად დაღი-
*

* რედაქციამ მიიღო აღნიშნული ფული.

წყო ვაქრობა. ამ დროს განდა ტუ-
ჩისელი ვაქარი, უნდადა მთელი წა-
ქითები ეყრდნა და ტფილისში წა-
ელო. მე ამას წინაღუდემქი, რადგა-
ნაც მოვახშევის აკრძალული აქვთ
ამ გვარად ერთად სიყვად. იმ ხაჩიძეს
არ აყვენიდა ურევი გორის ბაზარ-
ზე და ტფილისში წაელო გასაცემად
თავისი საქონელი, მე ვერც დაუშე-
ლიდი ამას და არც უფლება მქონდა.
თქვენი პატივის მცემელი ნიკო
მაჭავარიანი.

რედაქტორ-გამომცემელი

გამოსვლის ცნება

მბარბამელთა მიმოსვლა
ზამთრობით (15 ოქტომბრიდან 1911 წ.)
(დრო ტფილისის, სათითაო ნაწილები, რომელიც
მეტრებრივსა 58 წ. არის წინ).
ტფილისიდან გადის:
ბათუმისაკენ: 1) საგზავრ. მატარ.
№ 7, I—II კლ., სად. 10 მ. 38 წ., გორში 1
მ. 25 წ., მთავრობა 3 მ. 8 წ., რონში დილ.
7 მ. 52 წ., ბათუმი 1 მ. 42 წ.
2) საგზავრ. მატ. № 5, I—II კლ. სად. 5.
მ. 45 წ., გორში 8 მ. 24 წ., მთავრობა 9 მ.
51 წ., რონში 1 მ. 54 წ., ბათუმი დილის 6
საათ. 26 წ.
3) საგზავრ. მატ. დილ. 9 მ. 50 წ., გორ-
ში 12 მ. 27 წ., მთავრობა 1 მ. 56 წ., რონ-
ში დილ. 6 მ. 17 წ., ბათუმი 11 მ. 13 წ.
ბაქოსაკენ: 1) ჩქარი მატ. № 2, I—III
კლ. დილ. 10 მ. 20 წ., ბათუმი 3 მ. 48 წ.,
ბათუმიდან დილ. 11 მ. 16 წ., ბაქოში 14 მ. 13 წ.
2) საგზავრ. მატ. № 5, I—II კლ. დილ. 3 მ.
38 წ., გორში დილ. 9 მ. 46 წ., ბათუმიდან
დილ. 7 მ. 34 წ., ბაქოში 3 მ. 11 წ.
3) საგზავრ. მატ. № 4, I—II კლ. დილ. 1
მ. 18 წ., გორში 5 მ. 29 წ., ბათუმიდან
დილ. 3 მ. 30 წ., ბაქოში 4 მ. 42 წ.
4) შეგ. მატ. მატ. № 106, I—III კლ.
დილ. 5 მ. 32 წ., გორში 2 მ. 57 წ., ბათუ-
მიდან დილ. 5 მ. 58 წ., ბაქოში 7 მ. 12 წ.
ბორჯომისაკენ: 1) საგზავრ. მატ. მატ.
№ 9, I—II კლ. დილ. 3 მ. 23 წ., ბორჯომ-
ში 9 მ. 2 ქ.

ჯუღთისაკენ: 1) საგზავრ. მატ. მატ.
№ 74/75, I—III კლ., სად. 10 მ. 1
მ. 48 წ., ჯუღთში გორდ დილ. სად. 1 მ. 10 წ.
2) საგზავრ. მატ. მატ. მატ. მატ. № 78—79,
I—III კლ. დილ. 5 მ. 34 წ., გორში დილის
11 მ. 6 წ.

ტფილისში მოდის.
ბათუმიდან: 1) საგზავრ. № 5, I—II კლ.
სად. 5 მ. 7 წ., ბათუმი № 3, I—III კლ.
დილ. 8 მ. 54 წ. 3) ჩქარი მატ. № 1, I—III კლ.
დილ. 9 მ. 56 წ. 4) შეგ. მატ. № 107, I—III
კლ. დილ. 9 მ.

ბორჯომისაკენ: საგზავრ. მატ. მატ.
№ 72/73, I—II კლ. მატ. № 25 წ. 2) საგზავრ-
მატ. მატ. № 80/81, I—II კლ. დილ. 4 მ. 40 წ.
შენიშვნები: 1) გადაუდებლად პირდამირ
გზავრობა ტფილის-ბაქო-ბორჯომ-შენი-
შნებთან განსაკუთრებულ ვაგონებით, რომელიც
მთავრობისა და მე-2 მატარებელს მისდევს,
ხოლო კვანისის მატ. მე-5 და მე-6 ყველა ვა-
გონები პატივსაცემლად (საქართველო-საქართველოში)
გამაგის მიმოსვლა უაზ ზღვაში.
(ზამთრობით).

რუსეთის საზოგადოებისა.
ბათუმიდან გადის: ოდესისაკენ პირვე-
ლი—საფრანგო-სახალხო გემი სამშაბათო-
ბით დილის 1 საათს ეყვება ზღვის პირა
ქალაქს გაივლის. მეორეც—ხუთშაბათობით,
დილის 1 საათს. პირ და პირ—საბუთით, ვა-
გრატი, სოკით, ტუფსით, ნიკოლოზისკით-
ფედისით, იალტით, სევესტოპოლისითა
და ვეკატორით შაბათობით, შუაღამს.
სახალხო გემები ყველა ზღვის-პირა ქა-
ლაქებზე ორშაბათობით და სამშაბათობით
ნაშუადღის 2 საათს.
სახალხო-საქონლის გემები — ესენიც
ყველა ქალაქისაკენ გემობით ორშაბათო-
ბით და პირაშუაობით შუაღამს.

უფასო სამიწო დახმარება
ქალაქის საბჭოს ექიმები.
უბნები
1—2 გ. ა. გუდლონი (სდგან ვერაზე,
ოღისს ქუჩა, 22. ტელეფ. 592).
3—4 მ. ა. შავერდოვი (ფეხბანის
ადამირი, 1. ტელ. 619).
5 გ. მ. თათვიანი (გელაბინო-
ვის, 4. ტელეფ. 680).
6—7 შ. ა. მიქელაძე (ბელაბარში, ვა-
ხეთის ქ. 1. ტელ. 816).
8—9 ნ. ბატისტოვი (კუკიში, ნიკო-
ლოზის ქ. 7. ტელ. 715).
10, 11—12 მ. ა. შერბინისა (დიდ-
ბუში, სასურაოს ქ. 5. ტელეფ. 715)

მალაის საავადმყოფოები
მთავარი—მუხრანის ქუჩა, 9.
აღლანისა—კახეთის ქ. № 15.
ხარაგაულისა—გორანოვის ქ. 55.
კუკიისა—ჩქარქუნიშვილისა, 1—18.
დიდუბისა—საფრანგის ქ. 5.
ქალაქის საბჭოს ექიმები მოვალენი არიან
ღარბ მცხეთიდან უფასო საექიმო დახმა-
რება აღმოუჩინებ ქალაქის საავადმყოფო-
ებში და თვითონ ავადმყოფის ბინაზედაც
(ყოველშე თვითონ უბანში), თუ უბნისა
ექიმის დილის 11 საათამდე მოვიწვი, ვა-
დებულა იმ დღევე ინახვობის ავადმყოფი
გარდა საქართველოში შემთხვევებისა, რაცა და-
ხმარება დაუყოფნებელი უნდა მისცეს.

სასანიტარო მიმომი
უბნები: 1, 2—გ. ფომინა-ოხაილისა
(ვეკიში, საეთარი სახლი, ტელეფ. 461).
მე-4 და რუსის ბაზარში ქ. ლ. ქა-
ლანთაროვი (სოლოლაკი, ანაღლების ქ.
8, 517).
5—6 მ. ა. შაბულოვსკი (გობილევი-
სკი, 10. ტელ. 645).

7—8 გ. თ. ნათიშვილი (გორანოვის
ქუჩიდან, მონუმენტის შესახებ. 5. ტელ. 487).
10, 11—12 გ. ა. მარაქოვი (მთხვლის
ქ. 174 ტელ. 327).
სასურველია. თვითონ მცხეთიდან და-
გვიმარტოდენ სასანიტარო წესების შემ-
ოღობაში და სდაც-კი ამ შრომ უწყობას
გეგმიწვევს—სახლებში თუ სხვა ადგილებ-
ში სასანიტარო მოთხოვნებთან არსებენ.
ტფილის საბჭოს-სამხმელს აკეთებენ და ჰქონიან
და სხ.—დაუფიქრებელი ხუმრობა დასახლებულ
ექიმებს აკნობს, წერილობით განცხადე-
ბები ყველა შემთხვევით გარდასცემ ქალაქის
საბჭოში პოლიტიკის კანტორებში: ვერის
მოედანზე, რუსის ბაზარში, თათარის მო-
ედანზე, კახეთის მოედანზე, ავღარბში რი-
ყის ქუჩაზე, 54, ელისაბედის ქუჩა, 5 და რე-
ლაკანის მოედანზე.

გენსხალკეანი

სამკურნალო

მთხვლის საწოლები.
მთხვლის ქუჩა, № 59, მთხვლის საავადმყოფოს
პირდაპირ, ტელეფონი № 1026.
იღებენ ავადმყოფთ:
ალბაჯანოვი—საშარდგ ორგანიზა, თა-
ნახისა და კანის სნეულებსა—დილს 11—12 ს.
ვ. ვ. ვნუკოვი—ქირურგიულ სნეულ-
ნაშუად. 1—2 საათამდე.
ეგიაზაროვი ნ. ნ.—შინაგან, წვერებსა,
სტლიონ-ავადმყოფთ. ელექტროტერაპია დილის
11—12 საათამდე.
კიშინოვი გ. პ.—ქირურგიულ სნეულ. დი-
ლის 11—12 საათამდე.
მაგაკიანი გ. ნ.—შინაგან სნეულმ. და ბავ-
შების ავადმ. დილ. 11/4—12/4 სათ.
მ. დ. კალმუციკისა-ვსუციკისა—დე-
დათა ავადმ.—დილ. 11—12 ს. სამკურნალოში
ელექტრონობითა და მასაჟით სწამლობენ. მიკრო-
სკოპით, ბაქტერიოლოგიურ და ქიმიურ გამო-
კვლევას ახდენენ. ყველის უტრანს. ძიების მო-
წყობენ. რჩევის ეფილოს ქართული 1 მ. 70 ქ.
კონსულტაციის ფისი—მორგებები. სამკურ-
ნალო სტაციონალური განყოფილება შესტერ-
სახალხო პოლიტიკის და ციციკ-მომხმობის
წამლობა „606“-ით.
(100—1615—17)

უას დაკლებით წინაბის

1. „საქართველოს გეოგრაფია“ ვ.
ბატონიშვილის საქ. ქართული
და სურათით — 2 მ. 80 ქ.
2. „საქართველოს ისტორია“ მ.
ჯანაშვილის მრავალი ქართული 1 მ. 70 ქ.
3. „მედიკ საქართველო“ მ. მ. კ. — 1 მ. 80 ქ.
4. „საოჯახო და სამეურნეო ნარ-
კვევი და მრავალი სასაზრ. ცნ. 1 მ.—40 ქ.
5. „Викторъ Гюго стихотваре-
ня съ порт. Авт. — 3 პ. — 80 კ.
6. „ყვანების სრული თხზულებანი“
ძირფუხის ყუთი — 3 მან.
7. ე. ნინაშვილის სრული თხზუ-
ლება ი. გომართლის კრიტი-
კული წერილი და სურათით
მშენებლის ყუთი —